

GG +

Branili severno mejo

JOŽE KOŠNJEK

Častilci hrabrega dejanja generala Rudolfa Maistra in njegovih prostovoljcev, včlanjeni v Društvo generala Rudolfa Maistra v Kranju, so na najboljši način počastili spominski dan generala. Pod vodstvom brigadirja Janeza Kavarja iz Kovorja, poznavalca in raziskovalca slovenske vojaške zgodovine, so obiskali nekatere kraje na obeh straneh Ljubelja, kjer so konec leta 1918 in januarja leta 1919 potekali boji za severno mejo.

Celodnevno potovanje so začeli na Balosu v Trziču, kjer je na hiši, v kateri sta sedaj knjižnica in Radio Gorenc, od konca leta 1975 naprej plošča, ki spominja, da so se na tem kraju 14. novembra 1918 na pobudo poročnika avstro-ogrške vojske Lojzeta Udeta zbrali trziški prostovoljci in še isti večer odšli na Ljubelj, kjer so bili že Nemci. Vzrok za

odhod prostovoljcev na Ljubelj je bil dogodek pred hišo na sedanji Koroški cesti, kjer je stanoval Ude. Tega dne je po vrnitvi iz Codroipa v Italiji stal na pragu svojega doma v trenutku, ko je mimo eden od podljubeljskih kmetov peljal les in Udetu zbodel z besedami: »Vi postopate tukaj, na Ljubelju pa so Nemci.« »Takrat sem se odločil,« je napisal v spominih Lojze Ude (1896–1982). Odšel je na tržiško vojaško poveljstvo in zahteval vpoklic prostovoljcev, ki so bili zvečer že na Ljubelju. Plošča na hiši, v kateri je Ude sprejel odločitev o odhodu na Ljubelj, je edini spomin na tega pogumnega in zavednega Slovenca, za katerega je bila, tako je zapisal, izguba Koroške največja bolečina.

Člani društva so se poklonili njegovemu spominu in odšli na vrh Ljubelja, od koder so tržiški prostovoljci pod Udetovim poveljstvom 15. novembra 1918 pognali

Nemce in v opozorilo, kjer se niso hoteli umakniti, pri Svetem Lenartu v Brodeh izstrelili nekaj opozorilnih strellov, na katere so Nemci, ki jim je poveljeval nadporočnik Huss, odgovorili. To so bili po trditvah avstrijskih zgodovinarjev prvi streli v bojih za severno mejo. Istega dne je prišel na Ljubelj s 56 prostovoljci in sedmimi častniki major Alfred Lavrič (1883–1935), ki je 19. novembra leta 1918 skupaj s tržiškimi prostovoljci vkorakal v Borovlje in prevzel oblast. Lavriča je tedanja slovenska vlada pooblastila za obrambo severne meje – žal samo s prostovoljci.

Avstrijci so v začetku januarja leta 1919 razdrli dogovor o razmejitvi in premirju ter začeli napadati slovenske enote. Okolica Borovlj se je spremenila v hudo bojišče. V bojih pod gradom Humberk je bil 7. januarja 1919 poveljnik Lavrič hudo ranjen, njegov spremljevalec poročnik Sirknik pa ubit. Slovenski vojaki so se morali naslednji dan preko Bajdiš, Sel in Hajnževega sedla umakniti v podljubeljsko dolino na slovenski strani. Člani kranjskega društva so obiskali kraj bojev za Borovlje in se poklonili spominu na tam padle prostovoljce za severno mejo. Obiskali so tudi kulturni dom Slovenskega prosvetnega društva Borovlje, spomenik internirancem v nekdanjem taborišču na Ljubelju in muzej v kleti gostišča v nekdanji karavli.

Člani Društva generala Rudolfa Maistra iz Kranja pred hišo na Balosu v Trziču, od koder so odšli tržiški prostovoljci 14. novembra leta 1918 braniti Ljubelj in severno mejo.